

Het is usance dat na het overlijden van een min of meer bekend collega in het Tijdschrift voor Tandheelkunde een, door een bevriend collega geschreven „in memoriam” verschijnt.

Wanneer de Redactie er geen bezwaar tegen heeft eens met deze gewoonte te breken, zou ik dat door dit „petite oeuvre posthume” willen voorkomen.

In een feestrede of bij een sterfgeval worden de goede eigenschappen veelal schromelijk overdreven en de minder goede ganschelijk verzwegen.

In dit Tijdschrift kunnen zij, die er belang in mochten stellen, alles vinden wat men bij mijn leven meende te moeten releveeren. *)

Nu, na mijn dood komt een meer juiste beoordeeling mij meer gewenscht voor. Wellicht kan deze van eenig nut zijn voor jonge collega's, en hulp en steun geven aan hen die, door een meestal misplaatst minderwaardigheidsgevoel, twijfelen aan het slag in den strijd om het bestaan.

Door tegenslagen, door mislukkingen, door het bewustzijn dat anderen bekwaamer zijn moet men zich niet zoo spoedig laten ontmoedigen. Toevallige omstandigheden kunnen de balans te onzen gunste doen overslaan. Mijn levensloop getuigt hiervan. Een leven vol tekortkomingen, verzuim van hetgeen gedaan en bewust doen wat verzuimd had moeten worden; en nochtans in alle opzichten geslaagd. Is niet vergeten, het negeeren van onaangename gebeurtenissen even essentieel voor ons levensgeluk als de dankbare herinnering aan het goede dat we mochten genieten? Hoewel eenig kind werd ik geenszins door mijn verstandige ouders verwend. Wel later door mijn lieve vrouw en door de omstandigheden en wel is me steeds een raadsel geweest, waaraan ik de welwillendheid van zoo velen te danken had. Ik kreeg een niet strenge, maar toch een doelbewuste, door overreding geleide opvoeding met vooral ontwikkeling der primitieve begrippen omtrent aesthetische en ethische waarden.

Het zonnige milieu met planten, bloemen en dieren, waarin ik opgroeide heeft een sterke, onuitwisbare invloed op mij uitgeoefend, evenals de forsche, harmonische eerlijke middeleeuwsche gebouwen in de onmiddellijke omgeving van ons huis in het mooie idyllische stadje Francker.

Dit was ook de bakermat van de onvergetelijke collega Cornelis Bölger, en van mijn vriend René A n e m a, den alom bekenden Parijschen orthodontist.

Van mijn prilste jeugd af werd getracht mij handigheid bij te brengen door het laten spelen met bouwdozen, hamer en spijkers, later door het systematisch oefenen in het timmeren onder leiding van een bekwaam vakman. Zelfstandigheid en zelfvertrouwen werd bevorderd door het alléén rijden met bok en wagen en reeds op zeer jeugdigen leeftijd was paardrijden mijn grootste plezier.

Ik was eigenzinnig, onhandelbaar bij tucht en dwang, ietwat eenzellig, maar blijmoedig en een onverbeterlijk optimist.

Nooit werd de beroepskeuze in een bepaalde richting gedreven, maar een clasieke opvoeding werd toch het meest wenschelijk geacht. „Je kunt worden wat je wilt, als je maar tracht uit te munten in het vak van je keuze”, was de leuze van mijn vader.

Op 12-jarigen leeftijd moest ik dus het ouderlijk huis, waaraan ik steeds met de grootste dankbaarheid in liefde moet terugdenken, verlaten en kwam in Leeuwarden in huis bij een leeraar, die twee zoons had van mijn leeftijd.

Het gymnasium was een mislukking. Was het wegens mijn vagebond-natuur,

*) Dr. Th. Dentz XXIII, Jaargang afl. 4 April 1916.

Dr. J. S. Bruske XXXII, Jaargang afl. 9 Sept. 1925.

G. D. Margadant XXXV, Jaargang afl. 6 Juni 1928.

Ch. Nord XII, Jaargang afl. 10 Oct. 1934.

Dr. J. S. Bruske XLIV, Jaargang afl. 6 Juni 1937.

Persoonlijkheden in het Kon. der Nederlanden, blz. 599.

dat ik niet in het gareel kon loopen, of was ik te dom, te oppervlakkig, te wispelturig om me te kunnen concentreren bij de verschillende vakken, dat ik het gymnasium na een paar jaar moest verlaten?

Toch denk ik met genoegen aan die jaren terug. Ik knoopte er vriendschapsbanden, die tot in de grijze ouderdom hecht bleven.

Door privaattlessen werd daarna voor mijn verdere ontwikkeling gezorgd.

Toevallige omstandigheden, waaraan onze vriend Joseph Otté, de bekwame tandarts uit Groningen, niet vreemd was, deden de beroepskeuze vallen op de tandheelkunde.

Op welke wijze getracht werd mij hiéin te bekwamen is meer uitvoerig beschreven in „Persoonlijke herinneringen” XXXIV, jaargang afl. 11, Nov. 1927, T. v. T.

Na 5 jaar studie en voorbereiding te Berlijn, Utrecht en Chicago kwam ik in Amsterdam als adjuvant in de praktijk bij John E. Grevers, mijn „Cher Maître” voor wien ik steeds groote bewondering en vriendschap heb gevoeld.

Spoedig mocht ik mij in het vertrouwen van de mij toegezonden hulpzoekenden, vooral van kinderen, verheugen.

Na eenige jaren bleek mijn praktijk een groot succes, zoowel uit Limburg als uit Drente, uit Zeeland als uit Friesland, uit den Achterhoek als uit de Residentie, kwam men mij consulteren.

Hoe kwam ik aan deze reputatie. Aan grootere bekwaamheid kan dit niet gelegen hebben. Misschien spelen hereditaire eigenschappen van mijn vader en grootvader, beiden medici, die bij hun operaties een opvallend geluk hadden, een rol.

Ieder medisch specialist is, meer of minder een mode-artikel, vooral in een groote stad. Dit in de mode zijn, is geenszins het gevolg van superioriteit en het is meestal onverklaarbaar, waarom men hem boven zijn collega's prefereert. Onberekenbare factoren spelen hierbij een groote rol. Toevallige omstandigheden, persoonlijke eigenschappen en een gelukkig debuut kunnen voor den jongen specialist beslissend zijn; door een paar ernstige mislukkingen in den aanvang van zijn loopbaan kan zijn reputatie geknakt worden.

Inderdaad, ons slagen berust voor een deel op geluk en toeval.

Dit wordt duidelijk gedemonstreerd door een paar gevallen, die een bijzondere indruk op mij hebben gemaakt.

Op een avond uit het Concertgebouw komende, trof ik in de tram een zeer bekend Amsterdammer, die na een korte begroeting mij wezenloos aanstaarde en den laatste adem uitblies.

Een paar dagen geleden had ik bij dezen ouden heer een gemakkelijke extractie verricht. Was hij toen, in mijn stoel gestorven, dan had ik mijn biezen wel kunnen pakken, in elk geval zou mijn reputatie een geweldigen knak hebben gekregen.

Omgekeerd hebben bijkomende omstandigheden mij soms veel succes bezorgd.

Welke collega heeft niet eens een trigeminus neuralgie genezen door den dentalen oorsprong weg te nemen. Wanneer dit toevallig bij een patiënt geschiedt die gedurende langen tijd zonder succes op verschillende manieren behandeld is, maakt dit een geweldigen indruk.

Is het zoo moeilijk bij iemand, die met hevige kiespijn bij ons hulp komt zoeken, een sinusitis maxillaris te diagnosticeren?

Wanneer de rhinoloog, naar wien we den patiënt verwijzen, zich hierover vol lof over ons uitlaat, geeft dit bij het slachtoffer en zijn omgeving veel vertrouwen in onze kunde.

Ook is het een buitenkansje, wanneer een buitenlandsch collega, bij wien een onzer patiënten tijdelijk hulp moest zoeken, zich gunstig over ons werk uitlaat.

Deze voorbeelden, waaraan ik nog meerdere zou kunnen toevoegen, bewijzen wel duidelijk, hoe toevallige omstandigheden grooten invloed op het succes in onze praktijk kunnen hebben en demonstreeren de overbekende waarheid dat onberekenbare factoren het resultaat van ons werken en streven beïnvloeden. Dit wordt echter eerst goed beseft als het geluk of het fatum zich zoo duidelijk bij ons eigen lot openbaart.

Ik had steeds de vaste overtuiging dat onze levensloop is afgebakend langs vaste lijnen, op welks verloop we zelf slechts weinig invloed kunnen uitoefenen, mits we de

ons opgelegde taak naar ons beste weten vervullen. Ik ben er steeds uiterst dankbaar voor geweest dat mijn gelukster mijn levensbaan tot het einde heeft verlicht.

De toewijding, de ambitie, de liefde voor het beroep mijner keuze zal misschien bij velen het onvolmaakte van mijn werk hebben doen vergeten en vergeven.

Dit enthousiasme, een eigenschap, die mij van jongs af kenmerkte voor alles wat mijn bijzondere belangstelling had in de natuur en kunst, voor sport of voor vermaak, is mij steeds bijgebleven.

Zelfs het onbenullige bestaan van rentenier gaf mij bevrediging, blijheid en vreugde omdat door de voortdurende belangstelling in natuur, kunst en in het wereldgebeuren, verveling mij onbekend was.

Aan de modieuze tijdpasseringen golf en bridge heb ik nooit meegedaan; maar mijn liefde voor de benzine-motor en de radio ben ik steeds tot mijn laatste snik trouw gebleven.

Zij bieden den eenzamen, afgezonderd wonenden buitenman mogelijkheden, die vroeger geheel onbekend waren. Dank zij de auto bestaan er bijna geen afstanden meer en bij het voorbijtrekken van het steeds wisselende landschap krijgt men daarin — doch sterker nog in motor-jacht en avion — de illusie van vrijheid en onafhankelijkheid.

Wanneer de radio door de ether onverwacht een oude melodie of overbekend motief doet hooren, worden plotseling de heerlijkste en gelukkigste momenten uit het voorbije leven ons voorgetooverd, die door mijmeren en peinen in dankbare gemoedsstemming voor alles wat het leven geboden heeft.

Deze ongeveinsde belangstelling in een mij interesseerend onderwerp is waarschijnlijk de oorzaak geweest voor de uitzonderlijke positie die ik innam in het verenigingsleven en bij officiële personen.

Een geusurpeerde reputatie was dit zeker niet, nooit heb ik getracht mij op den voorgrond te dringen en het is mijn meening, die ik ook dikwijls heb verkondigd, dat den stillen werkers in onze professie meer dank en hulde toekomt dan degenen die toevallig aan den weg timmeren.

Voor de groote welwillendheid, de hulpvaardigheid en de aanmoediging, die ik van sommige professoren mocht ondervinden, ben ik steeds dankbaar geweest, maar ik heb me nooit laten overtuigen, mij aan het onderwijs te moeten wijden.

Gelukkig had ik genoeg zelfkennis om te weten, dat ik niet kon beantwoorden aan de verwachting die men van mij koesterde.

Tenslotte bedenke men wel, dat het tijdperk waarin ik geboren werd samenviel met het opkomen van een jong specialisme en dat aan de vraag naar tandheelkundige hulp door de beter gesitueerden niet voldaan kon worden door gebrek aan deskundigen, zoodat de weinige, toen levende tandartsen, die in het buitenland hun opleiding hadden genoten, veel meer kans hadden om een uitgebreide praktijk te krijgen dan tegenwoordig.

Wel heeft het me steeds verwonderd, dat ik tot het einde mijn reputatie kon behouden. Dit is gedeeltelijk toe te schrijven aan de behoudendheid, aan de trouw van de Hollandsche families, waarvan ik enkele tot in het vierde geslacht mocht behandelen, maar ook om het feit, dat ik velen, die mij kwamen consulteren verwees naar andere, jongere collega's met de mededeeling dat die bekwaamer waren. Juist dan wenschte men perse door mij persoonlijk geholpen te worden.

Het zijn dus wel de degelijk bijzondere omstandigheden geweest, die mij gunstig waren.

1 Mei 1928 waren in Hotel des Pays-Bas een 100-tal getrouwen, de kern van mijn praktijk, bijeengekomen om afscheid van mij te nemen. Toen de woordvoerder van het huldigings-comité mij met gevoelvolle en waardeerende woorden een enveloppe met een aanzienlijk bedrag overhandigde, naar mijn goedgevonden te besteden ¹⁾ kon ik naar waarheid getuigen: „Uw vriendelijke gedachte mij dit afscheid te bereiden, is het meest treffende, het meest waardevolle gebeuren uit mijn professioneel leven. Gij geeft mij voor den ouden dag de illusie mee van een nuttig en welbestede leven.”

¹⁾ Zie T. Jaarboekje: W.T.A. en Hamerfonds.

In Memoriam

A. A. H. HAMER

Het bericht van het overlijden van collega Hamer zal vooral de ouderen onder ons wel zeer hebben getroffen en de herinnering hebben doen herleven aan een man, waarop met 't volste recht de uitspraak van toepassing is: qu'il a bien mérité de la profession.

De inderdaad ongewone necrologie, door hem zelf geschreven en door zijn vrouw aan de redactie van ons Tijdschrift toegezonden, geeft enerzijds een interessante kijk op zijn persoonlijkheid, aan den anderen kant ontbreken erin die opsomming van zijn groote verdiensten ten opzichte van ons vak en van de collega's, die ongetwijfeld in ruimeren kring en vooral onder de jongeren, die hem niet hebben gekend, gememoreerd dienden te worden.

De verschillende artikelen, welke in het verleden in het Tijdschrift aan hem zijn gewijd (in een voetnoot heeft hijzelf eenige genoemd) hebben daar volop van getuigd.

Gebrek aan plaatsruimte en aan tijd noodzaken ook mij slechts daarheen te verwijzen. Bij herlezing ervan zullen zij die Hamer hebben gekend, hem zeker in waardeering en erkentelijkheid herdenken en de jongeren zullen kennis maken met een voorganger in hun beroep aan wien zij, zonder zich ervan bewust te zijn, veel hebben te danken.

Toen Hamer in 1928 zijn praktijk te Amsterdam had neergelegd, vertrok hij naar de Fransche Rivière, waar hij zich metterwoon vestigde. Dat de collega's hem, ondanks de geografischen afstand die hen van hem scheidde, niet vergaten, bewijst wel het feit, dat hij in de algemeene vergadering onzer Maatschappij in 1937 tot haar Eere-voorzitter werd benoemd.

Ook vanuit de verte bleef hij vol belangstelling voor de wederwaardigheden en vraagstukken, die ons vak betroffen en reeds spoedig na de bevrijding mocht ik verschillende brieven van hem ontvangen, die daarop wezen. Hij rekende er stellig op, zoodra transport- en andere moeilijkheden overwonnen waren, weer eens naar ons land te komen en hoopte op de a.s. zomervergadering der Maatschappij aanwezig te kunnen zijn en, indien het mogelijk was, dan in de gelegenheid gesteld te worden een rede te houden over het onderwerp: Wetenschap en Kunst onder het Nazi-régime.

Voor al van de plannen tot verbetering van de tandheelkundige opleiding en het onderwijs in ons land had hij met groote ingenomenheid kennis genomen. Geen wonder, waar hijzelf in verschillende functies in woord en geschrift zoo hardnekkig en met zooveel geestdrift hiervoor had geijverd.

Tot aan zijn dood is Hamer gebleven helder van geest, vol belangstelling in het groote wereldgebeuren, doch ook in alles wat zijn oude beroep betrof. Men moge over de eigenhandig geschreven necrologie denken wat men wil, niemand zal ontkennen, dat zich hierin uit een man die la joie de vivre heeft gekend en ervan heeft genoten. Genoten van zijn dagelijkschen arbeid, van zijn omgang met menschen, van de natuur, van kunst en wetenschap.

En zonder lijden, zonder een sleepende ziekte is hij zoo plotseling weggerukt op hoogen leeftijd uit dit leven dat hem zooveel goeds heeft geschonken en dat hij zoo heeft liefgehad.

Voorwaar een benijdenswaardig leven, een benijdenswaardige dood.

Den Haag, 11 Juli 1946.

VAN HASSELT